

Szakmai beszámoló

NKA A2021/N6944

Pincezárak, zárszerkezetek vásárlása a Balatoni Múzeum néprajzi gyűjteménye számára

A Balatoni Múzeumban már a néprajzi gyűjtőmunka kezdetekor (1898) külön figyelmet szenteltek a Balaton egyik meghatározó mezőgazdasági ágazatának, a szőlészet-borászatnak. Szőlőmetsző kések, hordók, nagy pincekulcsok, a köves talajhoz szükséges csákányok, kapák kerültek a gyűjteménybe, a filoxéra és a peronoszpóra elleni védekezés eszközeit hozták múzeumba, fényképfelvételek készültek, szőlőbirtokok térképeit másolták.

A szőlőhegyekről, annak népi építészetéről a múzeum későbbi alkalmazottai (Darnay-Dornyai Béla) és a szomszédos intézmények kutatói (Jankó János, Vajkai Aurél) külön tanulmányokat, fejezeteket írtak, miközben megfigyelték a jellegzetes, többnyire vaskos tölgyfaajtókat és a hozzájuk kapcsolódó nagy, gyakran trükkösen nyíló zárszerkezeteket. A pincében őrzött bor nagy értéknek számított, ezért gondosan zárták, és vigyáztak, nehogy illetéktelen kézbe kerüljön a kulcsa. (Míg a faluban lévő házaik zárására nem, vagy alig ügyeltek.)

A zárszerkezetek készítői helyi kovácsok, lakatosok voltak, akik gyakran egyedi, az adott ajtóhoz és épülethez illeszkedő megoldásokat alkalmaztak. Egyes szerkezeteket csak a titkos módszer ismerői tudták kinyitni. Az épületek romlásával, eltűnésével megszűntek a bort őrző régi ajtók és zárszerkezetek is, vagy éppen csak a vas zárszerkezetek és néhány vasalat maradt meg a nehéz faajtókból. Megmaradt darabjaik emlékeztetnek a borkultúra fontosságára a Balaton környékén, változatos megoldásaik mutatják a mesteremberek egykori leleményességét.

A megvásárolt Balaton-környéki pincezárak jól illeszkednek a Balatoni Múzeum néprajzi gyűjteményébe a többi 18-19. századi zár, lakat és kulcs közé, melyek nagy része a sümegi múzeumalapító, Darnay Kálmán hagyatékával került a gyűjteménybe.

NKA A2021/N6944 pályázati forrásból 2019-ben a Balatoni Múzeum az alábbi műtárgyakat vásárolta meg:

2020.2.1.1-2. Zárszerkezet kulccsal. Pincezár kulccsal.

2020.3.1.1-2. Zár kulccsal. Pincezár kulccsal.

2020.4.1. Zár. Pincezár.

2020.5.1. Zár. Pincezár.

2020.6.1. Zár. Ajtózár.

2020.7.1. Zár. Pincezár.

2020.8.1. Zár. Pincezár.

2020.9.1.1-2. Zár cilinderral. Pincezár cilinderral.

2020.10.1.1-2. Zár kulccsal. Pincezár kulccsal.

2020.11.1. Zár. Pincezár.

2020.12.1.1-2. Tolózár. Ajtóretesz.

A megvásárolt pincezárak a Balatoni Múzeum néprajzi gyűjteményébe kerültek. A jó állapotú, működőképes szerkezetek állagmegóvason/konzerváláson estek át. A Balatoni Kincsestár látványtár/tanraktár egyik vitrinjében kaptak helyet a Balatoni Múzeum földszintjén.

A zárok a koronavírus miatti program-elmaradások miatt a július végi Zalai Borcégérhez kapcsolódóan jelennek meg a múzeum Facebook oldalán. Múzeumunk honlapján (www.balatonimuzeum.hu) a „Pályázatok” menüpontban beszámoltunk a tárgyvásárlásról és a tárgyak fotóit is elhelyeztük leírással. A készülő látványtárban digitálisan is elérhetőek lesznek a zárok.

Gyanó Szilvia

néprajzos-muzeológus

2020.2.1.1-2.

2020.3.1.1-2.

2020.4.1.

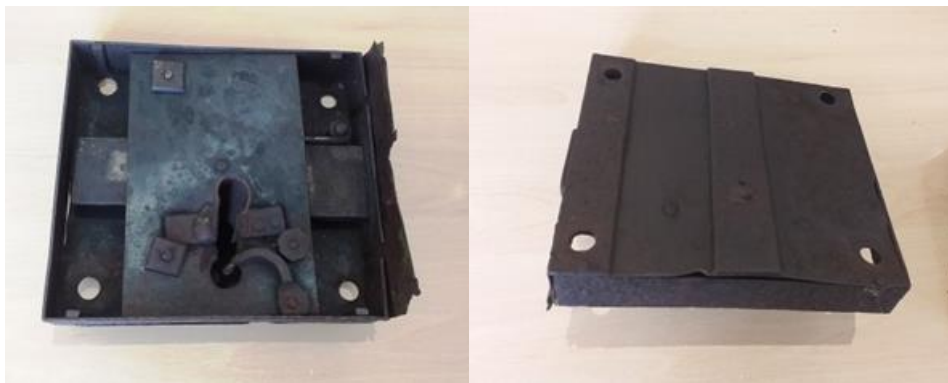
2020.5.1.

2020.6.1.

2020.7.1.

2020.8.1.

2020.9.1.1-2.

2020.10.1.1-2.

2020.11.1.

2020.12.1.1-2.

